

Bratrský svazek národů SSSR — — opora bojové síly sovětských ozbrojených sil

Řešení národnostní otázky bylo jedním z nejvážnějších problémů, kolem kterého se v procesu utváření jednoty revolučních sil Ruska odehrály hluboké ideové, teoretické i politické boje. Důslednost, s jakou V. I. Lenin hájil a postupně rozpracoval myšlenku práva na sebeurčení pro všechny národy ruského státu, promítla se jako stmelující síla bolševické strany, která ve svých řadách semkla revolucionáře všech národů a národností carského Ruska.

Zatímco program sociálně demokratické strany Ruska přijatý na II. sjezdu strany v roce 1903, vyjadřuje právo národů na sebeurčení v demokratické rovině, jako jeden z požadavků, který má obsahovat ústava demokratické republiky, která bude nastolena po svržení samodržaví, pak program komunistické strany Ruska (bolševiků) který schválil VIII. sjezd strany v roce 1919, staví v souvislosti s řešením národnostní problematiky na prvé místo politiku sblížení proletářů a poloproletářů různých národů ke společnému revolučnímu boji za svržení statkářů a buržoazie.

Odmítnutí jakýchkoli výsad pro ten, či onen národ a národnost, bylo východí myšlenkou jejíž uskutečňování považoval Lenin za předpoklad jejich politického i státního semknutí.

V procesu vytváření této jednoty požadoval, aby proletariát těch národů, kte-

ré dříve utlačovaly, byl hlavním nositelem citlivého, ohleduplného a pozorného přístupu k přežitkům, které se vytvořily za desetiletí a staletí útisku u potlačovaných národů a zasáhly svým vlivem i jejich pracující vrstvy.

V tomto řešení se projevovaly zkušenosti, které bolševická strana načerpala v procesu přechodu od buržoazně demokratické revoluce k revoluci socialistické a i v prvních letech samostatné existence jednotlivých sovětských republik po Velké říjnové socialistické revoluci.

Již před touto revolucí vyjádřil Lenin názor, že „Proletářská strana usiluje o vytvoření pokud možno největšího státu, neboť je to pro pracující výhodné, usiluje o sblížení a posléze splnutí národů, avšak tohoto cíle nechce dosáhnout násilím, nýbrž výhradně svobodným, bratrským svazem dělníků a pracujících mas všech národů“.

Citlivě posuzoval vývoj myšlení pracujících všech národů, které dobyly v revoluci politickou moc a ustavily sovětskou vládu. Zatímco na jedné straně nenechal bez povšimnutí žádnou z tendencí velkoruského šovinismu a vyhlásil tomuto přežitku minulosti nesmiřitelný boj, na straně druhé hluboce analyzoval všechny projevy a jejich zdroje, které prohlubovaly jednotu pracujících sovětských republik a směřovaly k vytvoření jednotného mnohonárodnostního státu.

Výsledky dlouhodobého uskutečňování této politiky komunistickou stranou Ruska [bolševiků] nebývaly posilovaly důvěru všech národů sovětských republik k ruskému proletariátu a Ruské sovětské federativní socialistické republice.

Soustředěný útok světového imperialismu proti sovětské moci a podpora, kterou poskytovali imperialisté vnitřní kontrarevoluci, urychlovaly proces sblížování a sjednocování sovětských republik.

Přesto, že bolševická strana měla stále na zřeteli politický a ekonomický rozmach sovětské moci, byla tehdy přinucena na prvním místě řešit otázku obrany sovětské moci jako výchozí předpoklad všech dalších perspektiv.

Pracující masy rolníků a dělníků po trpkých zkušenostech s interventy dospěly k přesvědčení, jak konstatoval Lenin, že „jedině nejtěsnější svazek s ruskou republikou bude znamenat svazek skutečně nepřemožitelný pro mezinárodní imperialismus a že odtržení od státu za situace, kdy se bojuje proti imperialismu, nemůže být výhodné, protože imperialismus využívá každého rozdělení k tomu, aby rozdrtil sovětskou moc“.

Z historických dokumentů, které zachycují tento proces, je zřejmé, že otázka obranyschopnosti byla jedním z důležitých sjednocujících motivů.

V usnesení Ústředního výboru Ukrajinské SSR z 18. 5. 1919 můžeme číst:

1. Všechny ozbrojený boj proti nepřátelům sovětských republik musí být ve všech existujících republikách sjednocen;

2. Všechny materiální prostředky nezbytné pro tento boj musí být soustředěny kolem centra společného všem republikám.

S těmito požadavky se obrátili představitelé sovětské Ukrajiny na všechny existující sovětské republiky.

V dekretu Všeruského ústředního výkonného výboru o sjednocení sovětských republik Ruska, Ukrajiny, Lotyšska, Litvy a Běloruska v boji proti světovému imperialismu, který byl schválen za necelé dva týdny po zmíněné výzvě Ústředního výkonného výboru Ukrajinské SSR, je řešení společné obrany na prvním místě: „Vojenský svazek všech uvedených sovětských socialistických republik musí být první odpovědí na útok společných nepřátel“, praví se doslova v tomto dokumentu.

Mohutným podnětem ke stále hlubšímu rozpracování otázek společné obrany, jak jej vyjadřují i zmíněná jednání, byl VIII. sjezd KSR(b), který se konal v březnu 1919.

Třídní přístup k řešení otázek armády socialistického státu vyjádřený ve všech polohách, i odpovědi na stěžejní otázky budování, organizace, výchovy a výcviku vojsk, které obsahují dokumenty sjezdu, staly se východiskem k vítězství nad interventy a kontrarevolucí v občanské válce.

Občanská válka a cizí intervence částečně zbrzdily proces národní státní výstavby, ale vítězství, kterého sovětská moc dosáhla a v kterém významnou úlohu měly dosud vzniklé formy vojenských, hospodářských a diplomatických svazků, otevřelo novou a širší cestu k vnitřnímu upevňování a sjednocování sovětských republik. „Touha pracujících sovětských republik po sjednocení v jednotném státě sílila v urputných bitvách se silami vnější a vnitřní kontrarevoluce.“

Vojenskopolitický svazek vytvořený v průběhu občanské války, těsná koordinace zahraničně politické činnosti, společné úsilí o obnovu národního hospodářství, o hospodářský rozvoj a upevnění obranyschopnosti přirozeně přispěly k přechodu ke sjednocování rovnoprávných národů v jedinou socialistickou rodinu“ čteme v usnesení ÚV KSSS.

Z podnětu V. I. Lenin vznikla na základě společného rozhodnutí sovětských republik Azerbejdžán, Arménie a Gruzie Zakavkazská sovětská federativní socialistická republika. Také tento významný akt byl motivován nezbytností sjednotit se v zájmu obrany a hospodářské výstavby.

V druhé polovině roku 1922 se vystupňovalo úsilí stranických a sovětských orgánů všech sovětských republik po vzájemném sjednocení.

Konečný návrh na řešení této závažné otázky, který vznikl pod přímým vlivem Lenina, projednaly a schválily sjezdy sověť všech republik.

Delegace, které byly na těchto sjezdech zvoleny, připravily jednání prvního Sjezdu sověť SSSR, který se sešel 30. prosince 1922 a přijal jednomyslně Deklaraci a Smlouvu o vytvoření Svazu sovětských socialistických republik.

Deklarace mj. konstatuje: „Jen v sovětském táboře, jen za diktatury proletariátu, která kolem sebe soustředila většinu obyvatel, je možné od základu vykořenit národnostní útlak, vytvořit ovzduší vzájemné důvěry a položit základy bratrské spolupráce.“

Jen díky těmto okolnostem se podařilo sovětským republikám odrazit útoky imperialistů celého světa, domácích i za-

hraničních; jen díky těmto okolnostem se jim podařilo úspěšně zakončit občanskou válku a přistoupit k pokojné hospodářské výstavbě.

Vytvoření SSSR odkrylo nové podmínky pro upevnění obranyschopnosti sovětského státu. V roce 1923 vznikla Rada práce a obrany SSSR. Vedle jiných úkolů řídila činnost těch lidových komisariátů, které odpovídaly za rozvoj národního hospodářství a obrany, posuzovala otázky obrany země a přijímala opatření ke zvýšení její obranyschopnosti.

Nová ekonomická politika, jejíž základy byly položeny na X. sjezdu KSR(b) v roce 1921, vytvořila příznivé podmínky pro prohloubení vojenskoekonomického potenciálu země.

Společné úsilí všech sovětských republik a první úspěchy dosažené v rozvoji průmyslu v krátké době umožnily řešit závažné otázky přezbrojení jednotek Rudé armády, zvýšení palebné síly útvarů dělostřelectva, postupně budovat vlastní letecký průmysl atd.

Bohatství jednotlivých republik, k jehož využití neměly za samostatné existence dostatek sil a prostředků, počalo ve svazku sovětských národů sloužit společné věci výstavby socialismu a upevnění jeho obranyschopnosti. Vytvořením SSSR se rozšířila i sociální základna Rudé armády a zvětšily se možnosti k vytváření rezerv. Z celkového počtu obyvatel SSSR tvořili příslušníci neruských národů a národností 47,8 %.

Společný svazek národů umožňoval rychle překonávat různé pozůstatky minulosti ve výchově obyvatelstva, které svými důsledky zasahovaly do obranyschopnosti země. Vojenskopolitická výchova se počala uskutečňovat na novém kvalitativním i kvantitativním základě.

V článku „Rudá armáda plní odkaz Lenina“, napsal M. V. Frunze: „Svaz sovětských republik, to je svaz pracujících mnohých národností. Rudá armáda je také svazem, ale svazem bojovým, do kterého pracující všech našich sovětských republik posílají své syny, aby se učili vojenství a ruku v ruce, jako pevná hráz stáli na stráž sovětské země“.

Komunistická strana, která věnovala velikou pozornost výchově národů Sovětského svazu v duchu internacionalismu důsledně dbala o zajištění stejných práv pro všechny národy. Přijímala opatření, aby tyto principy rovnoprávnosti byly plně uplatněny i v Rudé armádě, a to ne jen zdůrazňoval Lenin pouze v rovině formální rovnosti, ale v její konkrétní praktické podobě.

Velikou politickou a odbornou školou, kterou byla služba v Rudé armádě, procházelo stále více příslušníků neruských národností. K prohloubení národnostní semknutosti významně přispěla i soustavná péče strany a Revoluční vojenské rady SSSR o výchovu vojenských odborníků z řad všech národů země. Během dvou let stoupl počet posluchačů jiných národností ve vojenských školách z 23,7 % na 33,9 %. Byly vybudovány národní vojenské školy, ve kterých již v roce 1925 studovalo 76,6 % příslušníků neruských národů.

Během tří let po vytvoření SSSR vzrostl počet příslušníků jiných národností mezi vojáky a veliteli Rudé armády z jedné pětiny na více jak jednu třetinu celkového stavu.

Mnohonárodnostní sovětský stát, který vznikl jako výsledek hluboké teoretické a politické činnosti strany, všestranných zkušeností sovětských národů, stal se rozhodující silou v upevňování přátelství mezi všemi národy.

Leninské principy národnostní politiky, uplatňované tímto státem pomáhaly překonat neblahé dědictví minulosti ve vzájemných vztazích a nahradit je cítěním proletářského internacionalismu, vzájemnou úctou a bratrským přátelstvím.

Historický vývoj Sovětského svazu i zkušenosti dalších socialistických zemí jsou nevyvratitelným důkazem, že důsledné řešení národnostní otázky v plném rozsahu jejího vlivu je možné uskutečnit jen v podmínkách socialismu.

Semknutost sovětských národů, vyjadřující Leninovu myšlenku o vytvoření republiky sovětů zdola až nahoru, ovlivnila rozhodujícím způsobem industrializaci země, kolektivizaci zemědělství i proces kulturní revoluce.

Strana jako vedoucí síla sovětské společnosti využila všech předností, které tato státní forma přinesla a rozvinula plně funkce státu diktatury proletariátu a dovedla v historicky krátké době národy Sovětského svazu k úplnému vítězství socialismu.

Myšlenka sebeurčení národů postavená na pevné třídní základy byla v podmínkách sovětského federativního státu plně realizována.

V průběhu čtrnácti let dosáhl Sovětský svaz takových úspěchů, že v nové ústavě přijaté 5. 12. 1936 bylo zákonem formou zakotveno vítězství socialismu v sovětské zemi.

Výsledky prvního a druhého pětiletého plánu změnily obraz sovětské země. Stala se zemí průmyslovou, s moderním socialistickým zemědělstvím.

Teze ÚV VKS(b) k 20. výročí Dělnicko-rolnické Rudé armády a válečného námořnictva vyjadřují dosah těchto změn pro obranu vlasti: „Velký socialistický průmysl, sovětskou mocí vybudované, hutní, strojírenské, traktorové, automobilní, letecké, loděřské, chemické a jiné závody, které dávají socialistickému hospodářství v městě i na vesnici novou techniku, jsou zároveň mohutnou základnou pro obranu naší vlasti.

V pětiletkách vzrostla, zesílela a zdomakovala se i Rudá armáda.

Sociálně politická semknutost národů Sovětského svazu posilovala vědomí odpovědnosti za obranu Sovětské země. Vlastenectví, vycházející ze vztahu k vlastnímu národu, přerůstalo ve vlastenectví sovětské, vyvěrající z hrdosti na úspěchy celé velké rodiny národů Sovětského svazu. Síla a revoluční obsah tohoto vlastenectví spočívá i v tom, že jeho nedílnou součástí jsou revoluční tradice každého národa sovětské země, že je pevně sevněno odkazem revolučního boje dělnické třídy a jeho předvoje bolševické strany.

Tuto morální sílu, jejíž účinnost nemohl nepřítel za žádných okolností včlenit do svých úvah o porážce první socialistické země, mobilizovala sovětská vláda a ÚV VKS(b) již od prvních dnů Velké vlastenecké války.

Směrnice stranickým a sovětským organizacím na území blízké fronty z 29. června 1941, která obsahovala konkrétní úkoly v boji s fašistickými útočníky, končí slovy: „ve válce, kterou nám vnutilo fašistické Německo, se rozhoduje o bytí či nebytí sovětského státu, o tom, zda národy Sovětského svazu budou svobodné nebo upadnou do otroctví“.

Od prvních hodin války přicházely tisíce chlapců a děvčat všech národů Sovětského svazu na vojenské komisariáty se žádostí o přijetí do Rudé armády. Divize, které bojovaly na všech frontách Velké vlastenecké války, byly svým národnostním složením odrazem rodiny národů sovětské země.

Také boj v týlu nepřítelů se rozhořel na výzvu Ústředního výboru všesvazové komunistické strany bolševiků na území všech národních republik, kam vkročila vojska agresorů. Partyzánské jednotky nebojovaly jenom ve svých krajích, oblastech a republikách. Se stejnou chrabrostí trestaly okupanty na území sousedních republik. Sovětská partyzánská pod vedením Ústředního výboru VKS(b) poskytovali účinnou pomoc i partyzánskému boji bratrských slovanských národů na území jiných států.

Také národnostní složení armádní stranické organizace vyjadřovalo skutečnost, že boj za svobodu sovětské země je věcí všech sovětských národů. Počátkem roku 1944 bylo v sovětských ozbrojených silách více než 2,5 miliónů komunistů. Ve stranických organizacích hlavních front bylo 1,4 miliónu Rusů, 305 tisíc Ukrajinců, 54 tisíc Bělorusů, 34 tisíc Tatarů, 32 tisíc Gruzínců, 25 tisíc Arménů, 21 tisíc Kazachů, 12 tisíc Uzbeků, 11 tisíc Čuvašů, 10 tisíc Azerbajdžanců, 7 tisíc Baškirců a tisíce příslušníků dalších národů a národností.

O tom, že příslušníci všech těchto národů bojovali proti nepříteli s bezvýhradnou obětavostí a statečností, svědčí, že mezi hrdiny Sovětského svazu je započítáno 8 tisíc 160 Rusů, 2 069 Ukrajinců, 309 Bělorusů, 161 Tatarů, a dále pak příslušníci desítek dalších národností.

O vítězství v této válce se však nerozhodovalo jen na frontách. Na výzvu strany se přeměnila sovětská země v jediný válečný tábor. Bojištěm těch, kteří nebyli povoláni do řad Rudé armády, se staly továrny, kolchozní pole, závody, vědecké ústavy, školy; každé pracoviště bylo místem, kde sovětský člověk přinášel svůj vklad k vítězství nad hitlerovským Německem.

Morální duch a semknutost sovětského lidu, nerozborná jednota příslušníků všech národů se ukázaly nepřemožitelnou hrází, která v nejtěžších chvílích pro Sovětský svaz se dále upevňovala.

V usnesení ÚV KSSS se říká: „Národy SSSR v jednotném šiku hrdinně bojovaly a obětavě pracovaly ve jménu obrany své socialistické vlasti, společného vítězství nad nepřitelem a ukázaly světu příklad statečnosti a vytrvalosti. Historické vítězství ve Velké vlastenecké válce dokázalo převahu socialistického společenského a státního zřízení, velkou životní sílu a nerozbornost sovětských socialistických republik.“

Plány těch imperialistických sil, které se ani v době existence protihitlerovské koalice nevzdaly myšlenky, že válka oslabí Sovětský svaz takovou měrou, že budou moci světu diktovat své záměry, vyšly zcela naprázdno.

Ekonomické ztráty, které sovětská země utrpěla, byly obrovské. Životy dvaceti miliónů sovětských lidí, kteří padli nejen za svobodu své vlasti, byly nenahraditelné. Autorita Sovětského svazu však vzrostla a stal se silou, která neustoupila před žádným vydíráním imperialistů. Poskytl všestrannou pomoc pokrokovým silám v mnoha zemích, kde válka vyústila v sociální a politické

změny, umožnil nastoupit cestu k socialismu.

Vzájemná pomoc svazových republik při obnově hospodářství na území, která zpusťovala hitlerovská vojska, ještě více prohloubila přátelství, jednotu a semknutost národů SSSR.

Sovětský lid vítězstvím v nejtěžší válce lidských dějin poznal nevyčerpatelnou sílu jednoty. Pod vedením Komunistické strany Sovětského svazu plně využil tohoto nevyčerpatelného zdroje vnitřní energie v procesu budování vyspělé socialistické společnosti.

Socialistický internacionalismus, který je základem národně státní výstavby svazu, je uplatňován i jako vůdčí princip zahraničně politické orientace, na kterém jsou vybudovány pevné spojenecké svazky se socialistickými zeměmi.

Úspěchy dosahované sovětským lidem pod vedením Komunistické strany Sovětského svazu v rozvoji země, v její vnitřní semknutosti a v zabezpečování obranyschopnosti, jsou neocenitelným zdrojem zkušeností, pro naši stranu, lid a armádu.

Sovětský mnohonárodnostní socialistický stát je příkladem, který revolučně působí nejen na národy Afriky a Asie. Národnostní, rasové a náboženské rozpory v mnoha vyspělých státech nejlépe ukazují, že ani v podmínkách tzv. starých demokracií nedokázal kapitalismus za dlouhá desetiletí vyřešit složitou otázku vzájemných vztahů národů a ras.

V současné době, kdy se všichni sovětský lid chystá k oslavě svého velkého svátku, jsme svědky bilancování všech patnácti svazových republik. Kdysi zaostalé periferie Ruska, které žily nejdnou v hlubokém feudalismu, změnily se ve vyspělé průmyslové republiky. Investice, vkládané sovětskou vládou do jejich rozvoje, mnohonásobně převyšují průměrné ukazatele Sovětského svazu. Zatímco průmyslová výroba vcelku vzrostla v sovětské zemi od roku 1913 do roku 1970 92krát, v Kazašské SSR vzrostla 146krát a v Kirgizské SSR 188krát. Počet studujících na 10 tisíc obyvatel v Gruzínské SSR předčí dvojnásobně Francii, trojnásobně Itálii, pětinašobně Turecko a třináctinašobně Irák.

Tento průmyslový a kulturní rozmach sovětských republik probíhá za plného rozvoje všech znaků národa. Vždyť za léta sovětské moci získalo své písemnictví více než 40 národů SSSR. Literatura je vydávána ve 131 jazycích a při sčítání obyvatel v roce 1970 se k jiné, než ruské národnosti, hlásilo 112,7 miliónů z celkové počtu 241,7 miliónu obyvatel.

Současně se však projevují stále hlubší tendence sblížení všech národů. „V letech výstavby socialismu a komunismu v SSSR vzniklo nové historické společenství lidí – sovětský lid“, prohlásil na XXIV. sjezdu KSSS generální tajemník soudruh L. I. Brežněv. Usnesení ÚV KSSS k 50. výročí vzniku SSSR hovoří o základních charakterových rysech sovětského člověka. Mezi kterými na prvním místě staví oddanost komunismu, socialistické vlastenectví a internacionalismus, vysokou pracovní a společenskopolitickou aktivitu, nesmiřitelnost k vykořisťování a útlaču k národnostním a rasovým předsudkům a třídní solidaritu s pracujícími všech zemí.

Kolem 42 miliónů obyvatel sovětské země uvádějí ruský jazyk jako druhý jazyk, který plynne ovládají. Vedle jiných skutečností se v tomto vztahu k ruskému jazyku projevuje vysoké ocenění úlohy a místa, které od prvních dnů Října zaujímá v rodině sovětských národů ruská dělnická třída. Bez její pomoci by nebylo dosaženo těch úspěchů, na které jsou dnes právem hrdé všechny národy SSSR.

Hluboké ocenění významu internacionální spolupráce je jeden ze základních znaků všech bilancí, se kterými předstupují ke společnému výročí jednotlivé svazové a autonomní republiky, oblasti a národnostní okruhy.

„Ve společné práci, v boji za socialismus, v boji za jeho ochranu“, říká zpráva ÚV KSSS na XXIV. sjezdu KSSS, „se rodily nové komunistické vztahy mezi třídami a společenskými skupinami, národy a národnostmi – vztahy přátelství a spolupráce. Naši lidé jsou spojeni marxisticko-leninskou ideologií, vysokými cíli výstavby komunistické společnosti.“

Sovětská armáda je pevnou součástí rodiny sovětských národů, je její oporou a záštitou. Síla a mohutná s lidem své země.

Úspěchy, radosti a těžkosti rodné země se citlivě odrážely v jejím životě. Spojena tisícovými pouty se svým lidem, zvířila nad všemi nepřáteli a dosáhla vrcholů vojenského umění a slávy.

Zárukou její neporazitelnosti je moudré vedení leninskou Komunistickou stranou Sovětského svazu, která vede národy celé země k novým úspěchům při výstavbě komunismu.

Upevňovat sovětský stát znamená upevňovat i jeho ozbrojené síly a všestranně zvyšovat obranyschopnost sovětské země. Taková je vůdčí myšlenka linie XXIV. sjezdu KSSS v oblasti vojenství, s kterou vstupuje Sovětská armáda a lid do druhého půlstoletí své existence.